

شرم و ننگ اجتماعی مرتبط با بیماری کووید-۱۹

راهنمای جلوگیری و رسیدگی به 'ننگ اجتماعی'^۱

مخاطبان: دولت، رسانه‌ها و سازمان‌های محلی که در بخش بیماری جدید (کرونا) کار می‌کنند.

ننگ اجتماعی چیست؟

در چارچوب مسائیل صحتی، ننگ اجتماعی عبارت از پیوند منفی میان یک فرد یا گروهی از افراد با یک بیماری خاص می‌باشد. به این معنی که هنگام شیوع یک مرض، پنداشت رابطه با یک مرض این افراد مورد تبعیض قرار می‌گیرند. مثلاً، برچسب (تاپه) می‌خورند، برخورد سلیقه‌ای با آنها می‌شود، یا برخورد متفاوت صورت می‌گیرد و یا آنها موقف اجتماعی خود را از دست می‌دهند.

این بدان معناست که افراد مصاب به مرض نشانی شده، با آنها برخورد سلیقه‌ی صورت گرفته، مورد تبعیض قرار داده شده، با آنها برخورد جداگانه صورت می‌گیرد و/یا به دلیل داشتن یک مرض، موقف خود را از دست می‌دهند.

چنین برخوردها می‌تواند تاثیر منفی بر افراد مصاب، پرستاران آنها، خانواده، دوستان و حتی جوامع مربوط آنها داشته باشد. افرادی که به این مرض مبتلا نیستند اما علائم مشابه با مبتلایان دارند نیز ممکن از این نوع ننگ و شرم اجتماعی رنج متضرر شوند.

شیوع کووید-۱۹ سبب بروز 'ننگ اجتماعی' و سایر رفتارهای تبعیض آمیز علیه افراد با قومیت خاص و همچنین هر کسی که تصور می‌شود در معرض ویروس بوده شده است.

چرا کووید-۱۹ باعث اینقدر شرم و ننگ می‌شود؟

سه عامل مهم است: (۱) کرونا یک مرض جدید است و در مورد آن موضوعات ناشناخته‌های زیادی هنوز وجود دارد؛ (۲) ما اغلب از موضوعات ناشناخته و مجهول هراس داریم و (۳) به راحتی می‌توان این ترس را به "دیگران" ربط داد.

قابل درک است که سردرگمی، اضطراب و ترس در بین مردم وجود دارد. متأسفانه، این عوامل سبب تقویت باورها و پنداشت‌های نادرست می‌شود.

پیامد آن چیست؟

ننگ اجتماعی می‌تواند بافت اجتماعی را متاثرسازد و باعث تجرید احتمالی گروه‌های شود. این می‌تواند به وضعیتی منجر شود که شیوع ویروس به عوض اینکه کنترل شود از یاد می‌یابد. و در نتیجه مشکلات جدی را در کنترل شیوع مرض

¹ این چک‌لیست شامل سفارشات مرکز پروگرام‌های مفاهومی جانز هاپکینز می‌باشد، شبکه آماده (READY Network)

سبب می‌شود.

ننگ اجتماع می‌تواند:

- افراد را به پنهان‌کاری وادارد تا مورد تبعیض قرار نگیرند.
- افراد را از جستجوی فوری مراقبت‌های صحی منصرف سازد.
- افراد را از پیشه نمودن سلوک سالم دلسرد سازد.

چگونه می‌توان به معضل ننگ اجتماعی رسیدگی کرد؟

شواهد به وضاحت نشان می‌دهد که ننگ و ترس در مورد امراض ساری، مبارزه در برابر بیماری را مختل می‌سازد. کار موثر اعتماد سازی در زمینه خدمات و مشوره‌های قابل اعتماد صحی، ابراز همدلی با افراد آسیب دیده، شناخت خوب از خود بیماری، و اتخاذ اقدامات موثر و عملی است تا مردم بتوانند خود و عزیزانشان را مصون سازند. اینکه در مورد کووید-۱۹ چگونه مفاهیم می‌کنیم خیلی حیاتیست تا مردم را برای شکست بیماری کمک کنیم که در برابر بیماری اقدام کنند و از تشدید ترس و ننگ خودداری کنند. چنان یک فضایی باید ایجاد شود که در آن بیماری و تأثیرات آن آزادانه، صادقانه و مؤثر مورد بحث و بررسی قرار گیرد.

در اینجا برخی از نکات موثر برای رسیدگی به معضل ننگ اجتماعی ناشی از بیماری را برمیچینیم:

(۱) **کلمات مهم هستند:** بگو و نگوها (چه را انجام دهیم، چه را انجام ندهیم) یک‌هنگام حرف زدن در رابطه به کووید-۱۹ مدنظر بگیریم.

(۲) **مسئولیت خود را برآورده سازید:** طرح‌های ساده برای دور ساختن حس ننگ و شرم.

(۳) **نکات و پیام‌ها برای مفاهیم موثر.**

کلمات مهم هستند:

هنگام صحبت در مورد ویروس کرونا، استفاده از کلمات خاصی (مثلاً واقعهٔ مشکوک، یا تجرید...) و لحن خاص ممکن است سبب تعبیر منفی از سوی مردم شود و رفتار نادرست آنها را در برابر این بیماری تشدید بخشد. اینها می‌توانند باورهای نادرست یا فرضیات و همچنان ارتباط نادرست میان بیماری و سایر عوامل را تقویت کنند، سبب ترس گسترده شوند یا سبب تلف کردن حق انسانی کسانی شود که به این بیماری دچارند. این می‌تواند افراد را از معاینه، دادن آزمایش و قرنطین منصرف سازد. ما توصیه می‌کنیم از لحنی در تمام مجاری ارتباطی به ویژه رسانه‌ها استفاده شود که اهمیت افراد جامعه را برجسته سازد و سبب احترام و توانمند سازی می‌گردد. بطور خاص کلماتی که در رسانه‌ها به کار برده می‌شوند از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند، زیرا این کلمات در شکل دادن زبان و مفاهیم در مورد ویروس کرونا (کووید-۱۹) ارزش دارند. گزارشات منفی می‌تواند بر چگونگی رفتار و طرز برخورد با افراد مشکوک به بیماری، مریضان و خانواده آنها و جوامع تأثیر بگذارد.

نمونه‌های واضح زیادی در کنترل بیماری‌های همه‌گیری چون ایدز، توبرکلوز، و انفلانزای خوکی وجود دارد. استفاده از یک لحن مناسب و کلماتی که بار ننگ و خجالت کمتری دارند.

چه را انجام دهیم و چه را انجام ندهیم

در اینجا برخی موارد است که هنگام صحبت کردن در مورد بیماری کرونا باید مدنظر داشته باشیم.

بگو- در بارهٔ ویروس جدید کرونا (کووید-۱۹) صحبت نمایید.

نگو- این مرض را به کدام جغرافیا، قوم یا نژاد ارتباط ندهید، این «ویروس وهان»، «ویروس چین» یا «ویروس آسیایی» نیست.

نام رسمی این مرض یعنی کووید-۱۹ عمداً چنین انتخاب شده تا از بدنام سازی جلوگیری گردد - که در آن «کو» به معنی کرونا، «وی» به معنی ویروس و «د» به معنی مرض (disease) و عدد ۱۹ به این معنی است که این مرض در سال ۲۰۱۹ ظهور کرده است.

پگو- در مورد «افراد مصاب به کووید-۱۹»، «افرادی که تحت درمان هستند»، «افراد بهبود یافته» یا «افراد فوت شده به سبب کووید-۱۹» صحبت نمایید.

مگو- این موارد را «واقعات کووید-۱۹» یا «قربانیان» اطلاق نکنید.

پگو- در مورد «افراد که ممکن است کووید-۱۹ داشته باشند» یا «افرادی پیش‌فرض برآن است که کووید-۱۹ دارند» صحبت نمایید.

مگو- از عبارات «مشکوکین کووید-۱۹» یا «واقعات مشکوک» کار نگیرید.

پگو- در مورد افرادی که به کووید-۱۹ مبتلا هستند صحبت نمایید.

مگو- از عبارات چون افراد که «کووید-۱۹ را انتقال می دهند»، «سایر افراد را ملوث می سازند» یا «ویروس را منتشر می سازند» صحبت نکنید، زیرا این مسئله سرایت عمدی تلقی شده و سبب سرزنش می گردد.

استفاده از کلمات تبعیض آمیز یا غیر انسانی، چنین تصور را به میان می آورد که گویا افراد مصاب به مرض، به یک شکل از اشکال، عمل نادرست را مرتکب شده اند یا از نقطه نظر بشری، نسبت به ما، در رده پایین قرار دارند، احساس ننگ می نمایند، از نظر همدلی ضعیف میشوند و در برابر معاینه، آزمایش، قرنطین و تداوی بی میلی جدی نشان می دهند.

پگو- راجع به خطرات کووید-۱۹، به اساس معلومات علمی و آخرین توصیه‌های رسمی صحتی، با دقت صحبت کنید.

مگو- شایعات تأیید نشده را تکرار نکنید و آن را شریک نسازید و از اصطلاحات مبالغه‌آمیز که ایجاد ترس میکند خودداری کنید. مانند: «طاعون» و «فرا رسیدن آخر زمان»

پگو- مثبت صحبت کنید و روی مؤثریت اقدامات وقایوی و معالجوی تأکید کنید. اکثر مردم قادر به غلبه به این بیماری هستند. اقدامات ساده ای وجود دارد که همه ما می توانیم آن را جهت مصونیت خود، دوستان و آسیب پذیرترین افراد جامعه انجام دهیم.

مگو- روی پیام های منفی یا تهدید کننده تأکید نکنید یا به آنها توجه نکنید. ما باید در کنار هم کار کنیم تا به آسیب پذیرترین افراد کمک کنیم.

پگو- بالای مؤثریت اتخاذ تدابیر محافظتی برای جلوگیری از ابتلا به ویروس جدید کرونا، و همچنین معاینه، آزمایش و تداوی تأکید کنید.

مسئولیت خود را ادا کنید:

دولت ها، شهروندان، رسانه ها، افراد بانفوذ و جوامع در جلوگیری و متوقف سازی بدنامی که در حصه مردم چین و به صورت عموم در مورد مردم آسیا وجود دارد نقش مهمی دارند. همه ما باید هنگام برقراری ارتباط از طریق رسانه های اجتماعی و سایر مجاری ارتباطی، هدفمند و با فکر باشیم و راجع به مرض ویروس جدید کرونا (کووید-۱۹) باید از خود رفتارهای حمایتی نشان دهیم.

در اینجا چند مثال و اشارات در مورد اقدامات ممکنه برای مقابله با رفتارهای نامناسب آورده شده است.

- **پخش واقعیت:** در صورت دانش معلومات ناکافی در مورد چگونگی سرایت و تداوی مرض ویروس جدید کرونا (کووید-۱۹) و وقایه از انتان، ننگ اجتماعی می تواند افزایش یابد. در هنگام پاسخدهی، جمع آوری، توحید و پخش معلومات دقیق مربوط به کشور و جامعه در مورد مناطق متأثر شده، آسیب پذیری افراد و گروه ها در برابر کووید-۱۹، گزینه های تداوی و اینکه جهت دسترسی به مراقبت و معلومات باید به کجا مراجعه صورت گیرد را اولویت دهید. از زبان ساده کار گیرید و از اصطلاحات کلینیکی خودداری کنید. **رسانه های اجتماعی** جهت رساندن معلومات صحی به تعداد زیادی از افراد با هزینه نسبتاً کم مفید هستند.²
- **دخیل ساختن افراد بانفوذ جامعه³** مانند رهبران مذهبی تا در مورد افرادی که احساس ننگ میکنند صحبت کنند و اینکه بگویند از آنها باید چگونه پشتیبانی صورت گیرد. افراد مشهور و قابل احترام را دخیل سازید تا پیامهایی را که سبب کاهش ننگ اجتماعی در پیوند به بیماری می شوند را منتشر سازید. این معلومات باید خوب هدفمند باشد و از چهره های مشهور که تقاضا شده تا این معلومات را شریک سازد آنها باید خودشان نیز در آن دخیل باشند و از نظر جغرافیایی و فرهنگی باید برای مخاطبینی که مورد نظر ما هستند، مناسب باشند.
- **صداها، داستانها و تصاویر** افراد محلی را که ویروس جدید کرونا (کووید-۱۹) را سیری کرده و شفایاب شده یا از یک دوست خود در جریان شفایابی حمایت کرده باشند را **تقویت نمایند** تا روی این مسئله تأکید شود که اکثریت افراد از کووید-۱۹ شفایاب می گردند. همچنین، **با تطبیق کمپاین «قهرمان»** از آنده مراقبت کنندگان و کارکنان صحی تقدیر بعمل آورید که ممکن مورد ننگ اجتماعی قرار گرفته باشند. رضاکاران جامعه نیز در کاهش این پدیده در جامعه نقش بزرگ بازی می نمایند.
- **اطمینان حاصل کنید که اقوام مختلف را به تصویر می کشید.** همه موارد باید مشارکت همه جامعه را نشان دهد. خود را مطمئن سازید که عکسها، چهره ها، سمبول ها و قالبهایی که استفاده میکنید گروه خاصی را هدف قرار نمی دهد.
- **اخلاق روزنامه نگاری:** گزارش رسانه ها اگر بیش از حد بر رفتارهای فردی و مریضان که مصاب به کووید-۱۹ باشند متمرکز باشد می تواند سبب ننگ و شرم اجتماعی بیشتر در این افراد شود. بطور مثال، برخی رسانه ها روی گمانه زنی ها در مورد منبع این بیماری متمرکز هستند، و تلاش می ورزند تا در هر کشور به «صفر بودن مریضان» تأکید کنند. تأکید بر تلاش برای یافتن واکسین و تداوی می تواند ترس را افزایش داده و این تصور را ایجاد کند که ما اکنون قادر به جلوگیری از بیماری نیستیم. بجای آن، مطالب پیرامون عملکردهای اساسی جلوگیری از مرض، علایم کووید-۱۹ و اینکه چه زمانی باید در جستجوی مراقبت صحی باشیم را ترویج سازید.

² کشور نایجیریا شیوع ایبولا را که سه کشور دیگر را نیز در افریقای غربی در سال ۲۰۱۴ متأثر ساخت با موفقیت مهار ساخت که این کار را تا حدودی از طریق به راه اندازی کمپاین های هدفمند رسانه یی جهت پخش معلومات دقیق و تصحیح پیام های فریبنده روی صفحه توییت و فیسبوک انجام داد. این مداخله به ویژه مؤثر بود زیرا سازمان های بین المللی غیر دولتی (NGOs)، تأثیر گذاران در رسانه های اجتماعی، افراد مشهور و ناشران انترنتی (bloggers) از سیستم های گسترده خود برای رجعت دهی و به اشتراک گذاری معلومات و اختیارات در مورد مفاهیم های صحی شریک ساخته شده استفاده نمودند. Fayoyin, A. 2016. دخیل ساختن رسانه های اجتماعی در مفاهیم صحی در افریقا: رویکردها، نتایج و درس. *مجله ارتباطات جمعی و روزنامه نگاری*، 6(315)

³ اصطلاح «اثر آنجلینا جولی» یا «Angelina Jolie effect» توسط محققان مفاهیم صحت عامه ابداع شده است تا بعد از آنکه بازیگر آنجلینا جولی در سال ۲۰۱۳ تحت ماستکتومی (قطع ثدییه) مضاعف (هر دو ثدییه) وقایوی قرار گرفت و این عملیات بیشتر گزارش داده شد، جستجوی پیشرونده انترنتی را در مورد مسایل جنیبتیکی سرطان پستان و آزمایشات برای چندین سال اختصاص داده است. «اثر» نشان می دهد که تأییدیه های مشهور از منابع معتبر می توانند در حصه جستجوی دانش صحی توسط مردم و نگرش آنها در قسمت جذب خدمات مراقبت های صحی در مورد کووید-۱۹ مؤثر باشند.

- **وسیله اتصال:** ابتکارات متعددی برای مقابله با باورهای نادرست وجود دارد. باید این ابتکارات وسیله اتصال برای ساختن جنبشی شود تا با ایجاد فضای مثبت سبب ترویج حس مراقبت و همدلی با همه گردد.

نکات و پیام های مفاهومی

معلومات نادرست یا شایعات در مورد شیوع ویروس جدید کرونا (کووید-۱۹) به سرعت بیشتر پخش می شود. این مسئله، بر اثرات منفی از جمله ننگ اجتماعی و تبعیض در برابر افراد که در ساحات شیوع مرض زندگی می کنند می افزاید.

ما برای حمایت از جوامع و افراد آسیب دیده به همبستگی جمعی و معلومات واضح و عملی نیاز داریم.

تصورات غلط، شایعات و معلومات غلط منجر به شرم و ننگ اجتماعی و تبعیض می شود که مانع تلاش های موثر میگردد.

- **تصورات غلط را تصحیح نمایید** و در عین زمان بپذیرید که حتی اگر فرضیه اساسی نادرست هم باشد، احساسات مردم و رفتارهای متعاقب آنها بسیار واقعی می باشند.
- **اقدامات وقایوی، اقدامات نجات بخش، تداوی و معاینه زود هنگام را ترویج نمایید.**

برای جلوگیری از سرایت بیشتر و کاهش نگرانی های جوامع به همبستگی جمعی و همکاری جهانی نیاز است.

- **روایت ها یا داستانهای دلسوزانه** را از تجربیات و مبارزات افراد یا گروه ها که از ویروس جدید کرونا (کووید-۱۹) متأثر شده اند را به اشتراک بگذارید.
- از کسانی که در خط مقدم پاسخ دهی به این شیوع قرار دارند (کارکنان صحتی، رضاکاران، رهبران جامعه و غیره) حمایت کنید و آنها را تشویق نمایید.

حقایق مانع انتشار کرونا خواهد شد نه ترس

- حقایق و اطلاعات دقیق در مورد مرض را به اشتراک بگذارید.
- شایعات و برداشت های نادرست را به چالش بکشید.
- کلمات را با دقت انتخاب کنید. نحوه ارتباط ما می تواند بر روی سلوک دیگران تأثیر بگذارد (به بگو مگوها در بالا توجه کنید).